

شەرە دەستپیشخەرییه کانی عێراق؛ قولبونه وهی بنهستی سیاسی

08-05-2022

نووسەرەکان

د. یاسین تەها

کورتە : پاش کۆتاییهاتنی مۆلەتە یەك مانگییه که ی سەدر بەبێ ئەنجام، چوارچۆیهی هاوئاھەنگی شیعه و موقتەدا سەدری رێبەری گەورەترین فراکسیۆنی براوہی پەرلەمان، ھەریەکەو دەستپیشخەرییه کیان فریدایە گۆرەپانی سیاسی بۆ کردنەوہی گرێکوێرە ی سیاسی. ھەلبەت ھێشتا ھیچیان گۆمی مەنگی سیاسی عێراقیان نەشلەقاندوہ.

پاش كۇتايھاتنى مۇلتە يەك مانگىيەكە سەدر بەن ئەنجام، چوارچىۋە ھاۋاھەنگى شىيە و موقتەدا سەدرى رىبەرى گەۋرەترىن فراكسىۋنى براۋە پەرلەمان، ھەريەكەو دەستېئىشخەرىيەكەيان فرىدايە گۆرەپانى سىياسى بۇ كىردنەۋەى گرېكوۋىرى سىياسى. ھەلبەت ھېشتا ھىچان گۆمى مەنگى سىياسى عىراقىان نەشلەقاندە.

تەۋەرى سەركەى و ھاۋەبەشى ھەر دوو دەستېئىشخەرىيەكە، ھەلدانى تۆپە بۇ گۆرەپانى "سەربەخۇكان" تاۋەكو ئەۋان بىنە ھىلكەى قەپان و، لە جياتى ئەمان حكومت دروست بكنە. ئەمەش پاش ئەۋەى زۆرىنە (ھاۋەپەيمانى سىقۇلى) و كەمىنە (چوارچىۋە ھاۋاھەنگى) بە كىردەۋە گەيشتە ئەۋ براۋەى ھىچان بە تەنبا ناتوان بىنە بارىكەرى سەركەى و يەكلاكەرەۋە بۇ پىكەيىنانى حكومت. ئەۋىش بە تايەت دۋاى ئەۋەى دادگاي فیدراللى لە شۋباتى ئەمسال بە برىارىكى خۇى، ئامادەبوۋنى 3/2 ى پەرلەمانتارنى بۇ ھەلبۇاردنى سەرۋكۇمار كىردە مەرج و بەۋەش، دەرغەتى جموجۇلى ھاۋەپەيمانى سىقۇلى (زۆرىنە) ى بەتەۋاۋى سىنودار كىرد.

بەدەر لەۋ پۇلىنانەى بۇ ئىنتىما و شۋناسى "سەربەخۇكان" ھەن، ئەم بەرپرسيارىتتەى كە "چوارچىۋە ھاۋاھەنگى" و "سەدر" خىستۋوانەتە سەرشانى ئەم كۆمەلە پەرلەمانتارە نوچ كەم ئەزموۋنە، زۆر لە قەبارە و تۋانا و لىھاتۋى ئەۋان زىاتەر. ھەلدانى تۆپىش بۇ گۆرەپانى ئەۋ كۆمەلە پەرلەمانتارە، زىاتر لە درىژكردنەۋەى گەمەى قۇلبادان و دانانى مەرجى قورسى نەكردەنى دەچىت، چۈنكە لە لايەك چوارچىۋە ھاۋاھەنگى ئەۋەيان كىردۋە بە مەرج كە "سەربەخۇكان" مافى زۆرىنەى كۆمەلەپەتى "شىيە" مسۆگەر بكنە، لە لايەك دىكەش سەدر مەرجى ئەۋەيە فراكسىۋنىكى 40 پەرلەمانتارى پىكەيىن و لە چوارچىۋە ھاۋاھەنگى دوور بكنەۋە. ئەمەش لەكاتىكدايە كە ئەم "سەربەخۇ"يانە ھەر چەپكىيان ھى يال و گىردۆلگەيەكن و، لە شەش مانگى پاش ھەلبۇاردنىشدا نەيانتۋانىۋە تەنانتە تەنبا دىدارىكى ھاۋەبەش و گىشتىگىرىش لە نىۋ خۇياندا رىكەخەن. جگە لەۋەش بەگۋىرەى جۇگرافىي نىشتەجىۋون و كارىگەرىي چەك و نفوز بەسەر لايەنە شىيە كاراكانى پرۆسەى سىياسى، ناچارن دابەش بىن. چۈنكە نە كورد و نە سۋننە "پەرلەمانتارى سەربەخۇيان" نىيە و، مەبەست لە سەربەخۇكان كۆمەلەك لە شىيەكانى بەر سىبەر يان سەربەخۇى ناۋچەيىن كە بە ئاراستەى ھەر دوو جەمسەرە شىيە بەھىزەكەدا پەرتەۋازە بوون.

لە كاتىكدا كە براۋەكان و چەكدارەكان و ھىزە رىكخراۋەكان ناتوان حكومت پىكەيىن، ھەلۋاسىنى پالتۆكە بە چلاكى لاۋازى كۆمەلەك سەربەخۇدا كە ھەندىكىان خاۋەن دىد و گوتارىكى نىشتەمانى و گىشتىگىرىن و، دەرچۋوى بازىنەى بەرتەسك و داۋاكارى و خەمە ناۋچەيىەكان، جۆرىكە لە خۇدزىنەۋە لە چارەسەرى كىردەى كە، ئەگەر مەبەست لى درىژكردنەۋەى تەمەنى ئەم بارودۇخ و ھاۋكەيشە نەبىت كە شەش مانگە بەردەۋامە، ئەۋا بە ھىۋاى فرسەت ھىنان و رەخسانى زەمىنەيەكى باشتر كراۋە بۇ ھەريەك لە لايەنەكانى يارىيەكە.

لە نەرىتى باۋى سىياسىدا دەستېئىشخەرى دەبىت چارەسەرىكى نوپى تىدا بىت كە لانىكەمى ئەگەرەكانى سەركەۋتن و جىيەجىكردى تىدا بىت، بەلام ھەر دوو دەستېئىشخەرىيەكەى سەدر و چوارچىۋە ھاۋاھەنگىش ھەر ماكىاژكردنى تىز و گوتارەكانى پىشۋوپانە و، ھەۋلىكى نوپى بە بازاركردنى ئەۋانەيە لە بەرگ و لەزىر ناۋنىشانى نوچ. لە ھەمان كاتىشدا درىژكراۋەى دەرھاۋىشتەى كىشەكانى ناۋ مالى شىيەيە و ھىچان نەك گۇرۋانكارى نوپى تىدا نىيە، بەلكوۋ پىداگىرى لەسەر شىيە بوۋنى سەركەۋەزىران دەكاتەۋە و لە باشترىن و گەشپىنانەترىن ئەگەرى بەدىھاتنىشدا، پىشپىنەى لە كابىنەى عەبدولمەھدى و لە ئەزموۋنى "ۋەزىرە تەكنۇكراتەكان" ى سەردەمى عەبادىدا ھەيە كە ئەۋانىش لە سىستەمى بەش بەشپىنەى تائىفیدا تەنبا جۋانكارىيەك بوون.

قوۋلۋونەۋەى زىاترى بىنەستى سىياسى بەھۋى نەبوۋنى زەمىنەى جىيەجىكردى "دەستېئىشخەرى"يە دژ بە يەكەكان، بەرئەنجامى روۋنى كۆمەلەك فاكترەى گەۋرەترە كە ناكىت لەم جۇرە يارىيە روۋكەشانەدا بشاردزىنەۋە؛ لەلايەك ئەنجامەكانى ھەلبۇاردنى 10 ى تشرىنى يەكەمى 2021، ناھۋسەنگە لە نىۋان قەبارە و ژمارەى كورسى بەدەستەۋۋى ھىزە خاۋەن چەك و خاۋەن نفوزە ئايىنى و كۆمەلەپەتى و دارايىيەكان، لە لايەكىتر جەمسەرە گەۋرەكانى پىكەيىن جاران، لاسەنگ بوون. بۇ نمونە مەرجەيەتى نەجەف نەقى لىۋە ناپەت و خۇى بە دوور گىرتۋە، ئەۋىش لە كاتىكدا پىشتىر سىستانى و چۋاردەۋرەكەى رۇلى نىزىكردنەۋەيان دەگىزا. ئەمىرىكىيەكان لەچاۋ كابىنەكانى پىشۋو بەتەۋاۋى بىزن و سەرقالى ئۇكرائىان و لە سەردەمى بايدندا، زىاتر سەرقالى كىشە ناۋخۇيەكانى خۇيان و سەردەمى ئامادەى بەردەۋامى مەكگۇرك تىپەرىۋە. ھەرچى ئىرائىيەكانىشە ئەگەرچى ناتوان مەرجى خۇيان بۇ دروستكردنى حكومەتتىكى بىكە فراۋانى شىيەى بسەپىنن كە كىكى دەسەلات و دەستكەۋت بەسەر ھەموۋىدا دابەش بكات، بەن ھەلۋىستە كىردنى زۆر لەسەر ئەنجامەكانى ھەلبۇاردن و لەبەرچاۋگىرتىيان، لەۋەدا سەركەۋتۋو بوون كە يارىيەكەى بە جۆرىك رابگىر كە مەترسى بۇسەر خواست و پىداۋىستىيە ئەمىنىيەكانى تاران نەبىت و، ھىچ لە بارودۇخى پىگەى ئىران لە عىراقدا نەگۆرپىت. بەتايەت كە ھىشتا لەدانوستاندنى قىيەنادا بە تەۋاۋى بەرچاۋى روۋن نىيە.

له سەردەمی بنبەستدا، رەنگە زۆربەى رېڭاكان ھەر بچنەوہ سەر مستەفا كازمى وەك بژاردەيەكى ناچارى. ئىتر چ وەك ھىشتنەوہى بىت وەك سەرۆكۈەزىرانىكى كاربەپنكەر تا بىرگەردنەوہ لە چارەسەرىكى گەورەترى وەك دووبارەگەردنەوہى ھەلبژاردن پاش دوو سالى دىكە، يان قبولگەردنى دانانەوہى بىت بۆ جارىكى دىكە لە كابىنەيەكى نوئ، ئەويش بەگوپرەى كۆمەلېك مەرچ و بەند و بارى نوئ. لەبەر ھەستگەردن بەم خالەش لەناو ئەو بنبەستەدا كازمى چالاک و پپ جوولەيە و لە دەرگەوتنە زۆرەكانىدا، بە ناپاستەوخۆ بە ھەموو لايەك دەلېت ئەگەر ئىوہ بىرتان چووە ئەوہ "من ھەم" وەك بژاردەيەكى تاقىگراوہ كە لە قەيرانى كۆرۇنا و دارمانى دارايى قوتارم كەردن و ئىستاش بەدەمى ھەموو لايەكتانەوہم.